

VERIŽNA TRGOVINA IN NJENE POSLEDICE

Nekaj značilnih primerov

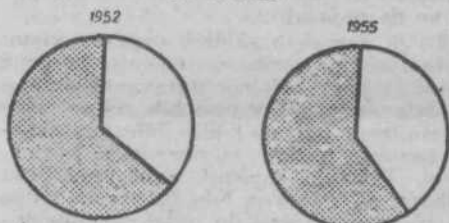
Praviloma bi morala trgovinska podjetja na debelo prodajati blago samo podjetjem na drobno, kajti smoter veletrgovine je prav preskrba nadrobne trgovine. Izjemoma je dovoljeno, da veletrgovinsko podjetje proda blago drugemu veletrgovinskemu podjetju, če je bilo kupljeno neposredno od proizvajalca ali neposredno iz uvoza, ali če ga proda po nakupnih cenah, brez zasluzka, da bi se rešilo zalog.

V praksi pa se dogaja, da gre blago skozi tri, v zelo redkih primerih pa tudi skozi pet veletrgovinskih podjetij, preden pride v nadrobno prodajo. V takih primerih podjetja ne težijo za tem, da bi opravila posel, ki jim je v imenu družbe zaupan — da oskrbujejo nadrobna podjetja — temveč za zaslužkom za vsako ceno, ne glede na to, koliko bo taka verižna trgovina stala skupnost in neposredno državljanom — proizvajalce.

Dvakrat dražje — zaradi posredovalcev

Tržna inšpekcija je ugotovila več takih primerov. Zaradi pomanjkanja prostora vseh ne moremo objaviti, zato objavljamo samo tiste, ki se nam zdijo najbolj značilni:

Prodaja trgovine na debelo in trgovine na drobno

Se eno grafično pojasnilo o gibanjih v trgovini na debelo: sorazmerno čedalje manjši del svojega prometa prodaja trgovini na drobno. Ostanek veletrgovinska podjetja prodajo drugim večjim potrošnikom, posebno ustanovam in proizvajalnim podjetjem, delno pa tudi drugim veletrgovinskim podjetjem.

Veletrgovinsko podjetje »Kooperativa« iz Vrčca je kupilo od podjetja »Ishranac« v Strugi dva vagona orehov po 203 din in jih prodalo naprej »Posavju« iz Brežice (prav tako grosistu) po 215 din. Blago je bilo dobavljeno neposredno iz Struge v Brežice, »Kooperativa« pa je tako samo s fakturo zaslužila 200.000 din.

Podoben je primer s suhimi rezanci sladkorne pese iz sladkorne tovarne v Crvenki. Te rezance je kupila od tovarne najprej kmetijska zadruga v Crvenki po 11 din, nato pa jih je preko agencije iz Novega Sada prodala »Poljoprometu« iz Osijeka po 17 din. »Poljopromet« jih je preko »Agro-agencije« prodal podjetju »Kmetijski pridelki« v Ljubljani po 19 din, podjetje »Kmetijski pridelki« pa jih je prodalo Vinogradniški zadrugi v Sičevu. Med proizvajalcem sladkorno tovarno v Crvenki in potrošnikom zadrugo v Sičevu je tukaj posredovalo nič manj kakor pet posrednikov, tri podjetja in dve agenciji. Cena se je tako podvojila, kar pa je najbolj zanimivo, blago je bilo ves ta čas

v skladišču in je ob koncu prešlo bolj lo- gično pot kakor sklenjeni posli — neposredno iz tovarne v Sičevo. Npopolna dva vagona rezancev sta se neupravičeno podražila za približno 160 tisoč din na račun nekaj faktur, telefonskih razgovorov ali pisem.

»Topola« iz Beograda je kupila od »Slovenija-sadja« v Ljubljani vagon limon po 140 din in jih takoj prodala podjetju »Voće i povrće« na Reki za 145 din, nato pa je nekaj dni za tem polovico teh limon kupila nazaj po 150 din.

»Velepromet« iz Novega Sada je kupil od kmetijske zadruge v Srbobranu skoraj dva vagona suhih pesnih rezancev po 11 din in jih prodal »Povrtaru« v Beogradu po 19 din za kg. »Povrtar« jih je prodal naprej »Banatu« v Skoplju po 20 din, a »Banat« kmetijski zadrugi v Konačistu po 24 din.

Končno še en primer v vrsti drugih, ki jih je ugotovila inšpekcija: »Ferum« na Reki je uvozil preko »Željpoha« v Zagrebu milijon britvic »Colon« in jih tri četrtine prodal veletrgovinskemu podjetju »OTP« prav tako na Reki. To jih je prodalo drugim (spet veletrgovinskim) podjetjem, med drugim tudi podjetju »OTP« v Zagrebu, ki jih je znova prodalo drugim grosistom v Somboru in Varaždinu. Tako so bile te britvice prodane »Ferumu« po 7 din, ko pa so prišle do potrošnika, so stale 14, a tudi 16 din. Brez tolikih »členov« v prometu, bi lahko bila cena za več dinarjev nižja. Potrošniki so plačali več milijonov za odvečno posredovanje.

Treba je ekonomsko onemogočiti odvečna posredovanja

Vsekakor ne gre v teh primerih samo za nepotrebno podražitev, temveč tudi za druge škodljive posledice »verižne« trgovine: prevozne zmogljivosti, posebno pa moči same trgovine se brez koristi obremenjujejo, komplicira se pot blaga do potrošnika, v posameznih podjetjih se ustvarja težnja po zaslužku za vsako ceno, ne glede na dejanske potrebe trga in potrošnikov, hkrati pa se tudi pačijo pojmi o poslovnih morali v naši družbi.

Možno je, pokreniti vrsto ukrepov proti temu pojavu, predvsem prepovedati, da bi več kakor eno veletrgovinsko podjetje sodelovalo pri prometu z nekim blagom (razen v posebnih primerih), toda tak administrativni ukrep bi morali predhodno pripraviti tudi ekonomsko.

Obveščeni smo, da se med drugim razpravlja o možnosti, da bi dali trgovini tudi materialno spodbudo za izogibanje odvečnim posrednikom. Korist od tega bi bila očitna, kajti, če kupi podjetje na drobno blago na primer neposredno v tovarni ali od kmetijske zadruge in dobi zato določeno premijo v kakršni koli obliki, bo blago še vedno neprimerno bolj poceni, kakor če gre preko posrednikov.

Kmetijske zadruge in zadrugne zveze bi se lahko v mnogo večjem obsegu pojavljale na tržišču z odprtem svojih prodajal in bi tako mnogo bolj skrajšale in pocenile pot blaga do potrošnika. Prav isto lahko napravi industrija z odprtem večjega števila tovarniških prodajal. Res je, da vse tovarne nimajo v ta namen potrebnih sredstev in moči, vendar bi pri tem lahko veliko pomagale razne poslovne skupnosti, ki bi našle hkrati v tem

tudi eno izmed področij svoje dejavnosti. Seveda ne bi bilo dovoljeno, da bi tako prišlo do izraza morebitne monopolistične težnje posameznih proizvajalcev.

S spretnim in prožnim izvajanjem kreditne politike (kar je največ odvisno od banke) je mogoče prav tako zelo vplivati z ustvarjanjem ugodnejših kreditnih pogojev za promet na drobno na račun prometa na debelo. Enakemu smotru lahko služi tudi način nagrajevanja v trgovini, če se tako uredi, da bo ugodnejši za nadrobno trgovino in da bo spodbujal podjetja za nadrobno prodajo, da se čim bolj izogibajo posrednikom, ko kupujejo blago. S tem bi hkrati tudi izboljševali kader v prometu na drobno.

Končno se izvaja zamisel o obratih s pavšalnim obračunom z določenim oklevanjem in bolj počasi, kakor se je pričakovalo. Toda prav ti obrati — posebno v prometu s kmetijskimi pridelki bi razen drugih prednosti (večja zainteresiranost trgovskega obrata, večja konkurenca in večja izbira blaga, bolj preprosta in cenejša organizacija, več iniciative) prispevali k odpravljanju odvečnih posrednikov.

Treba pa je posebej poudariti, da vse te možnosti in ukrepi, ki bodo storjeni, ne oproščajo kolektivov in organov upravljanja v trgovinskih, posebno pa veletrgovinskih podjetjih od odgovornosti za posle, ki jih opravljajo. Ne gre samo za odgovornost do pristojnih administrativnih in upravnih organov, temveč predvsem do svojih sodržavljanov, potrošnikov — družbe. To odgovornost so prevzeli skupaj s pravico do dela in upravljanja in jih obvezuje, da bolj trdno in kritično gledajo na tiste, ki želijo, da bi te posle zapeljali v sumljive vode lahkih zaslužkov za vsako ceno.

M. Jakič

Opremljanje rudniških jam z varnostnimi napravami

Oprema rudniških obratov s specialnimi varnostnimi napravami je problem mnogih naših premogovnikov, katerih premogovni sloji vsebujejo večje količine metana. Prejšnja leta je v golubovskih premogovnikih prišlo zaradi pomanjkanja takih naprav do več hudih nesreč.

V tem pogledu se je v teh rudnikih — zaradi vztrajnosti in prizadevanj delavskih svetov — v zadnjem času zares veliko napravilo. Modernizirali in izpopolnili so ventilacije ter nakupili akumulatorske varnostne svetilke. Nadalje so v vsem rudniku postavili izključno samo »SBT« varnostne naprave in električne instalacije, s posebnim razstrelivom za metan pa indicirajo ta plin. Kljub temu pa oprema golubovskih premogovnikov s temi sredstvi še vedno ni popolna, kar — kakor poudarjajo v delavskem svetu — v znatni meri škoduje proizvodnji.

Opremo za varnost delavcev, ki jih metan ograža pri delu, samo delno izdelujemo v naši državi. [Tovarna »Rade Končar« bo izdelala za golubovske premogovnike elektromotorje za varnost pri delu. Vse drugo, kakor na primer »kontrolorje«, »odpornike« in drugo, so morali rudniki naročiti v Belgiji. Plačilo stroškov v višini 10 milijonov din so premogovniki že zagotovili iz lastnih sredstev.

I. Strahonja